

RETÒRICA

María José Vega

Cesc Esteve

I Introducció general: la construcció de la realitat.

ARS DIRECTRIX ARTIUM. LA RETÒRICA EN LA HISTORIA

II. *Ars directrix artium*. La història de la retòrica a Europa: retòrica i tradició literària. Aquest apartat vol presentar una visió panoràmica de la història de la retòrica europea des dels orígens (llegendaris i textuals) fins avui dia. Aquest estudi es fixarà especialment en alguns períodes, en els quals els canvis de la disciplina, o els paradigmes als quals aquesta respon, han estat més importants o persistents. Així mateix, revisarà les relacions entre retòrica i escriptura (literària, històrica i, en general, de la prosa d'art), i valorarà les relacions entre la retòrica i altres disciplines (en especial, les arts del *trivium*, la gramàtica i la dialèctica, però també la música i les arts imitatives). A partir del segle V, s'estudiarà també la tradició de la retòrica cristiana i de les *artes praedicandi* o *concionandi*, i la seva relació amb la retòrica civil i, a partir de la baixa Edat Mitjana, es revisarà la relació de la retòrica amb les arts epistologràfiques.

Aquest apartat pretén que l'estudiant es familiaritzi amb les obres i els autors més importants de la retòrica de la història cultural europea, que entengui la importància de la disciplina en tots els àmbits de la vida social (civil, política, religiosa) i en relació amb totes les formes d'escriptura i de intervenció pública, que pugui valorar la importància de les funcions suasòries en l'ordenació de la vida quotidiana i de les activitats socials, i que sigui capaç d'apreciar la centralitat de la disciplina al llarg de la història de la literatura europea.

1. La retòrica antiga: els sofistes, Plató, Aristòril. Retòrica i oratòria romana: els primers tractats; Ciceró; Quintilià. Retòrica civil i retòrica sagrada. La retòrica a l'Edat Mitjana. Retòrica i art de predicació. Retòrica i gramàtica. Retòrica i arts epistologràfiques. La

retòrica durant el Renaixement: la recuperació de la tradició retòrica. La redescoberta d'Hermògenes i de Demetri. La *retòrica restringida*. Retòrica i ramisme. La retòrica als segles XVIII i XIX: retòrica i Belles Lletres. La retòrica figural.

2. La retòrica avui. La neorretòrica. L'art de l'argumentació. Retòrica i estilística. Retòrica i semiòtica. La retòrica del silenci.

LA RETÒRICA COM A SISTEMA

- I. La descripció sistemàtica. L'ordre de la *tractatio*. *Natura, ars i exercitatio*. Aquest apartat s'ocuparà de l'estudi sistemàtic de la retòrica, especialment de la relació entre retòrica i escriptura literària en la tradició occidental llatina. Es vol que l'estudiant es familiaritzi amb les parts de la *tractatio* i amb la nomenclatura fonamental de la disciplina.
- II. L'estructuració del discurs. *Inventio* (argumentació; *topica*); *dispositio* (les parts del discurs); *elocutio* (*puritas, perspicuitas; ornatus*; l'ús de les figures); *compositio*; *memoria* i *actio*. Aquest apartat estudiarà totes les parts de la *tractatio*, sempre en relació amb l'escriptura literària. Se centrarà en l'estudi pràctic i en l'anàlisi de textos literaris.
- III. Els *progymnasmata*. La sèrie de *praexercitamina* i la seva importància literària. En aquest apartat s'estudiarà la part de la retòrica dirigida a l'*exercitatio*, en la qual s'han format molts dels escriptors, i a partir de la qual s'ordenava, en bona mesura, l'ensenyament escolar. S'estudiarà les sèries canòniques d'exercicis retòrics, sempre des del punt de vista de la influència en l'escriptura literària, a partir dels estudis sobre la *inventio* i l'*elocutio*. Per aquesta raó, es donarà especial importància a les pràctiques de l'assignatura.
- IV. L'art de la persuasió: retòrica i propaganda.

Bibliografia

- Aristòtil, *Retòrica*, Madrid, Alianza, 1998.
- Artaza, E., *El ars narrandi en el siglo XVI español: teoría y práctica*, Bilbao, Universidad de Deusto, 1989.
- Barthes, R., *Mitologías*, Mèxic, Siglo XXI, 1980.
- Curtius, E.R.(1948), *Literatura europea y edad media latina*, México, FCE, 1989.
- Corbett, E.P.J., *Classical Rhetoric for the Modern Student*, Oxford, Oxford UP, 1990³.
- Grupo µ, *Retórica general*, Barcelona, Paidós, 1970¹, 1987.
- Mortara Garavelli, B., *Manual de retórica*, Madrid, Cátedra, 1991.
- Lausberg, H., *Manual de Retórica Literaria*, 3 vols., Madrid, Gredos, 1983.
- Murphy, J.J., *Rhetoric in the Middle Ages: a history of rhetorical theory from Saint Augustine to the Renaissance*, Berkeley, University of California Press, 1974.
- Murphy, J.J., *Sinopsis histórica de la retórica clásica*, Madrid, Gredos, 1989.
- Kennedy, G.A., *Classical Rhetoric and Its Christian and Secular Tradition from Ancient to Modern Times*, Chapel Hill, University of North Carolina Press, 1980.
- Perelman, Ch. y Olbrechts-Tyteca, C., *Tratado de la argumentación*, Madrid, Gredos, 1958¹, 1989.
- Plantin, Ch., *La argumentación*, Barcelona, Ariel, 1996¹, 1998.
- Pratkanis, A. y Aronson, E., *La era de la propaganda. Uso y abuso de la persuasión*, Barcelona, Paidós, 1994.
- Yates, F. (1966), *El arte de la memoria*, Madrid, Taurus, 1974.